

ЯК МИ ПЕРЕЙМЕНОВУЄМО ВУЛИЦІ: ДЕКОМУНІЗАЦІЯ, ДЕРУСИФІКАЦІЯ, ГЕРОЇЗАЦІЯ

*Було якесь несамовите бажання
все назвати на новий кшталт.*

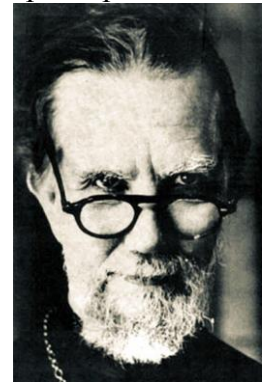
Олександр Семененко

*Не надо улицы переименовывать,
Постройте новые и назовите...*
Андрей Вознесенский

О.В. Самсонов

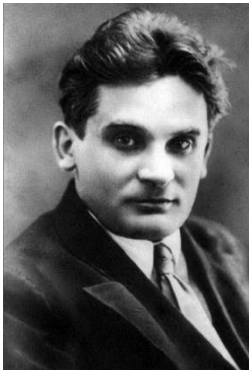
Зрозуміло, що догодити всім, ідеально перейменувавши вулиці Кіровограда, згідно із законом про декомунізацію, топонімічний міській комісії при виконкомі Кіровоградської міської ради не вдалося. Інакше й бути не могло, оскільки це просто не здійснено, адже декомунізація супроводжується ще й дерусифікацією (намаганням позбутись назв, пов'язаних з діячами російської науки і культури) та бажанням громадськості увічнити у назвах вулиць героїв АТО. Ускладнював роботу перейменовувачів і той факт, що невідомо, як буде називатися обласний центр, а це,

Г.В. Флоровський

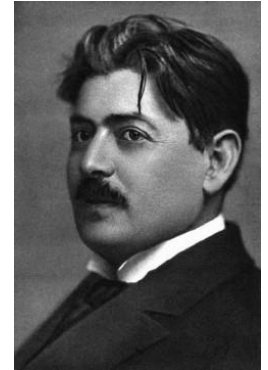
погодьтесь, немаловажно. Попри все, оцінку діяльності топонімічної комісії я б поставив задовільну. Насамперед за те, що Єлисаветград у назвах вулиць – досить відчутний.

Адже це, передусім, імена його видатних уродженців та мешканців: українців, росіян, євреїв, поляків, сербів, молдован, греків, болгар та ін. Їх сотні й тому увічнити всіх у назвах вулиць міста просто неможливо – вулиць не вистачить. Повернувши місту ім'я Св. Єлисавети, ми тим самим остаточно й безпосередньо закріпили б ці славетні імені за містом, де вони з'явилися на світ, без посередників у вигляді Кіровограда, Кірово, Зінов'євська, Інгульська чи ще якогось Новограда.

Юрій Олеша

Не може не тішити, що понад два десятки елисаветградців увічнені у назвах вулиць обласного центру, а точніше на їх честь

**Коте
Марджанішвілі**

перейменовано існуючі: брати Роберт і Томас Ельворті; поети Арсеній Тарковський і Юрій Дараган; художники Іван Похитонов, Іван Олінський та Феодосій Козачинський; архітектори Андрій Достоевський і Яків Паученко; композитор Юлій Мейтус та арфістка Ксенія Ерделі; співак Йосип Петров; кінорежисер Петро Тодоровський; учені Ігор Тамм, Георгій Лангемак, Борис Завадовський, Микола Чеботарьов; театральний діяч Микола Садовський, благодійники Євген Чикаленко та Ганна Дмитрян; українофіли Шульгини, Микола Левитський, Микола Федоровський, Опанас Михалевич, Павло Рябков, Василь Нікітін. А ще раніше у нас з'явилися вулиці письменників Володимира Винниченка та Євгена Маланюка, художників Олександра

Осмьоркіна та Петра Покаржевського, міського голови Олександра Пашутіна та деяких інших.

Проте маю деякі зауваження. Хоча й знаю, що вони враховані (а можливо навіть прочитані) не будуть, та все ж висловитися кортить. Замість

Георгій Емануель

Феодосія Козачинського слід було б передусім ушанувати фундатора художньої освіти в Єлисаветграді, академіка портретного живопису Петра Крестноосцева, який у 1880 році заснував «Вечірні рисувальні класи при земському реальному училищі», що насправді були єдиною в Російській імперії громадською школою мистецтв, яку неофіційно називали «Земським рисувальним училищем в

Петро Габе

Єлисаветграді». Феодосій Козачинський став гідним продовжувачем справи

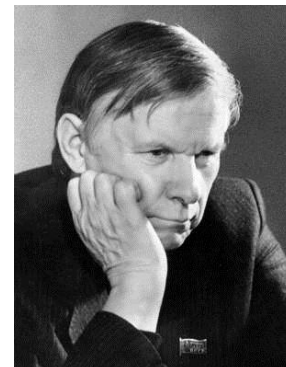
Крестноосцева.

Або чому увічнений лише один з братів Завадовських – Борис, адже Михайло йому аніскільки не поступається, а отже й вулицю слід було б назвати на честь обох учених-біологів. Хоча я виступаю проти родинних назв, на кшталт вулиці родини Шульгиних. Це мала б бути просто вулиця Володимира Шульгина, який народився в Єлисаветграді й став одним з героїв Крутів. В його особі ми таким чином вшановуємо всю славетну родину Шульгиних. А от щодо Завадовських, то це може бути лише як виняток.

Кароль Шимановський

Та що дивує найбільше, так це чому топонімічна міська комісія знехтувала іменами всесвітньо відомих особистостей: героя Вітчизняної війни 1812 року Георгія Емануеля, однієї з ключових постатей Першої світової війни генерала Олександра Васильовича Самсонова, видатного польського композитора («другого після геніального Шопена») Кароля

Василь Биков

Шимановського; поета-пророка, мемуариста, одного з найдотепніших людей ХХ століття

Дона-Амінадо (Амінада Шполянського); письменника (поляка за походженням) Юрія Олеші, чий твори – роман-казка «Три товстуни», роман «Заздрість» та мемуарно-щоденникова «Книга прощання» – перекладені на багато мов народів світу; філософів світового рівня Георгія Флоровського та Африкана Шпіра. Та, хоч як там воно буде з назвою міста, Єлисаветград принаймні залишиться у назвах вулиць.

Вулиці Болгарська, Бессарабська, провулок Грецький, провулок Білоруський...

Дон-Амінадо

Питання виникає таке: ми що увічнюємо у назвах цих вулиць місця компактного проживання болгар, молдован, греків та білорусів? Напевне ж, ні. Болгари компактно проживають уже майже 250 років у Вільшанському районі, то логічно було б і вулицю на їх честь назвати Вільшанською. А ще краще, як на мене, на честь Петра Габе (1857-1927). Цей уродженець Єлисаветграда, поселившись у Болгарії в 1884 році, став

Ярослав Івашкевич

видатним патріотом цієї країни, першим болгарським фермером, батьком класика болгарської літератури Дори Габе.

Створено доволі дивний прецедент (так називають випадок або подію, що мали місце в минулому та можуть стати прикладом чи підставою для аналогічних дій у сьогоденні). В Кіровограді нині мешкає понад 30 національностей, то чому увічнюємо лише чотири. Інші ж можуть образитися. А де вулиці Новосербська, Єврейська, Польська, Грузинська, Азербайджанська, Німецька та ін.?

Приклад, гідний для наслідування, подала вірменська громада, погодившись, щоб у Кіровограді замість вулиці Вірменської з'явилася вулиця на честь героя АТО, вірменина Ігіта Гаспаряна.

Якщо хочемо пошанувати грузинський народ, то замість абстрактної вулиці Грузинської можна запропонувати вулицю на честь Коте Марджанішвілі (1872-1933), геніального театрального діяча (режисера, актора, педагога), фундатора грузинського національного театру. Адже свою сценічну діяльність на російській сцені він почав саме в Єлисаветграді. Як актор Коте Марджанішвілі дебютував у нашому театрі й сталося це у 1897 році. 25-річний актор русифікував своє грузинське прізвище: на афішах написали – Костянтин Марджанов. У 1928 році, повернувшись на батьківщину, він заснував у Кутаїсі драматичний театр (нині Тбіліський академічний театр ім. Коте Марджанішвілі), один з провідних театрів Грузії.

Вулиця Польська – це може бути вулиця на честь класика польської літератури ХХ століття Ярослава Івашкевича, який навчався в єлисаветградській гімназії. Вулиця Білоруська – це уродженець Єлисаветграда Михайло Мусійович Драч (1900-1990), який став класиком білоруської літератури під іменем Ригір Кобець. А чому б не мати у місті й вулицю на честь геніального білоруського письменника Василя Бикова, який був похований і воскрес на території нашого краю взимку 1943 року, про що розповів у романі «Мертвим не болить»?

Або навіщо в місті вулиця чи провулок Грецький? Адже уродженець Єлисаветграда, знаменитий оперний співак Йосип Петров – грек за походженням!

Щодо увічнення пам'яті героїв АТО? Тут виникає проблема, коли мова заходить про вшанування полеглих воїнів Кіровоградського полку спецпризначення. Служили в ньому не лише уродженці Кіровоградщини, а й вихідці з інших регіонів України. Деякі з них, щоправда, поховані на нашому Рівненському кладовищі, проте більшість на своїй батьківщині. То може, перш ніж перейменовувати на їх честь кіровоградські вулиці, порадитись із земляками героя: хто і яким чином буде його увічнювати? Адже маємо керуватися почуттям міри та здоровим глуздом.

Приміром, нещодавно у Кіровограді з'явилася вулиця на честь спецпризначенця Євгена Подолянчука. Яким же було моє здивування, коли в Інтернеті виявив, що так само вчинили й черкащани. Що й не дивно – Євген народився на Черкащині, там він і похований.

І чи є сенс називати в Кіровограді вулиці на честь героїв АТО, уродженців Олександрії, адже олександрійці це зроблять неодмінно!

Слід було б, на моє глибоке переконання, залишити на пам'ять вулицю Кіровоградську, адже під цією назвою місто прожило 77 років. Серед перейменувань спіткнувся на провулку Павла Бута. З Вікіпедії дізнався, що Павло Бут (власне Павло Михнівч, прізвисько Павлюк) (нар. ? - 1638) – гетьман Війська Запорозького Низового, керівник повстання 1637 року. Але ж на його честь уже названо вулицю у Світловодську, навіщо дублювати цю назву ще й у Кіровограді?

Впевнений, що назва провулка чи вулиці Конотопський або Конотопська здивує багатьох. З чим ця назва асоціюється передусім? Звісно ж з «Конотопською відьмою – знаменитою повістю Григорія Квітки-Основ'яненка. Лише одиниці здогадаються, що вулиця названа на честь знаменитої Конотопської битви 1659 року, в якій козацьке військо під проводом Івана Виговського вщент розгромило армію московитів. Очевидно, слід

встановлювати на вулицях (хоч на одному будинку) дошки з інформацією, на честь кого чи якої події вони названі.

Або, приміром, наша Ульяновка побажала стати Благовіщенськом. Чудова назва, аби не одне «але». Невже громада не знає про існування міста Благовещенська на Далекому Сході в Російській Федерації? І чому вони відмовилися повернути первісну назву – Грушка? Питання!

Наш видатний земляк, уродженець Єлисаветграда Олександр Семененко у своїх мемуарах писав: «Нова влада 1920 року, звичайно, прагнула змінити життя. Але зробити це не так просто. Змінити назви вулиць легше. До того ж хотілося зробити перші роки своєї влади героїчними, легендарними...». Воістину, історія – це вічне повторення.

Володимир Босько